

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
De heer S.P.A. Erkens
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 45

e-mail postbus@eerstekamer.nl

datum 3 juni 2026

betreft Nadere vragen over wijziging Besluit activiteiten leefomgeving en Besluit kwaliteit leefomgeving (bescherming wolf en goudjakhals)

ons kenmerk 181257

Geachte heer Erkens,

De leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brieven van 10 april 2026¹ en 24 april 2026² inzake de voorgenomen aanpassingen van zowel het aangepaste ontwerpbesluit houdende wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en van het Besluit kwaliteit leefomgeving (bescherming wolf en goudjakhals) als van de aangepaste nota van toelichting, waarin zijn verwerkt alle voorgenomen wijzigingen en aanvullingen zoals beschreven in de appreciatie van het advies van de Raad van State van 10 oktober 2025.³

Naar aanleiding hiervan hebben de leden van de fracties van de **PvdD** en de **Fractie Visseren-Hamakers** een aantal vragen en opmerkingen

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van de PvdD.

De leden van de fractie verzoeken u de (sub)vragen afzonderlijk te beantwoorden

Vraag 1

In uw brief van 24 april 2026 heeft u de Kamer geïnformeerd over uw voorgenomen aanpassingen, maar niet het ontwerp zoals u dat aan de Raad van State zou voorleggen bijgevoegd. De tekst daarvan moet op 24 april 2026 al bekend zijn geweest want enkele dagen later werd formeel om (spoed)advies gevraagd aan de Raad van State.

Welke bezwaren waren er die verhinderden dat aan de leden van de Kamer de tekst die op 29 april 2026 aan de Raad van State werd voorgelegd, als bijlage van uw brief van 24 april 2026 kon worden toegezonden?

¹ Kamerstukken I 2025/26 33188, HC.

² Kamerstukken I 2025/26 33118 HD.

³ Kamerstukken I 2025/26 33118 GT.

datum 3 juni 2026

ons kenmerk 181257

blad 2

Vraag 2

U heeft toegegeven dat voor het verlenen van een vergunning om een wolf te doden of te vangen, artikel II in het ontwerpbesluit niet nodig is, aangezien naar huidig recht zo'n vergunning kan worden verleend.

De leden van de fractie van de PvdD hadden gevraagd of u hun oordeel deelt dat – mede in het licht van het voorzorgsbeginsel – in afwachting van het oordeel van het Hof van Justitie van de Europese Unie over het beroep tegen de wijziging van de bijlage van de Habitatrichtlijn pas op de plaats dient te worden gemaakt als naar huidig recht artikel II niet nodig is om vergunning te kunnen verlenen voor het doden of vangen van een wolf die mensen aanvalt. U heeft op die vraag geen antwoord gegeven. Kunt u dat alsnog doen.

Vraag 3

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben begrepen dat op grond van de Habitatrichtlijn de voorschriften van het ontwerp niet opzij kunnen zetten dat steeds zal moeten worden beoordeeld of het doden, vangen of verstoren van de wolf voldoet aan het vereiste dat ernaar moet worden gestreefd dat de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding blijven voortbestaan.

Vraag 3a

Erkent u dat?

Vraag 3b

Uit welke voorschriften van het ontwerp blijkt dat bij vergunningverlening in het individuele geval steeds aan dat vereiste dient te worden voldaan?

Vraag 3c

Waaruit blijkt dat het bewijsvermoeden zoals geregeld in artikel 8.74la, eerste lid van het Bkl dat vereiste nimmer opzij kan zetten?

Vraag 4

Deze leden hebben uit de Tweede Kamerbrief van 10 oktober 2025⁴ begrepen dat is toegezegd om het verlenen van de zogeheten koepelvergunning uit het ontwerp te schrappen. Hoe verdraagt het opnemen van de zogeheten 'vergunning op voorhand' zich met die toezegging?

Vraag 5

In artikel 8.74la, tweede lid worden de situaties geregeld die rechtvaardigen dat een wolf als 'probleemwolf' wordt aangemerkt. Onder 'onderdeel a ten vierde' wordt een wolf als probleemwolf aangemerkt als deze ten minste twee keer binnen een periode van twee weken schapen van een kudde letsel heeft toegebracht.

Vraag 5a

⁴ Kamerstukken II 2025/26, 33118, nr. 306.

datum 3 juni 2026

ons kenmerk 181257

blad 3

Als het aanvallen van schapen een natuurlijk gedrag is en de wolf geen agressie tegen mensen heeft vertoond, op grond waarvan oordeelt u het dan gerechtvaardigd om zo'n wolf als 'probleemwolf' aan te merken zodat vergunning kan worden verleend om de wolf te doden?

Vraag 5b

Als de herder zonder wolfwerende honden de kudde in een gebied laat lopen waar de wolf zich kan bevinden, komt dan de mogelijkheid van een aanval op schapen door de wolf niet voor risico van de herder?

Vraag 5c

Vloeit uit de wetgeving en de Habitatrichtlijn niet voort dat het doden van een wolf die een niet door wolfwerende honden beschermde kudde aanvalt wettelijk niet zal zijn toegestaan omdat verzuimd is maatregelen te nemen (te weten te zorgen voor wolfwerende honden) die zo'n aanval hadden kunnen voorkomen?

Vraag 6

In artikel 8.741a, tweede lid, sub d wordt gesproken over het aanvallen door een wolf van dieren die "worden beschermd door een goed functionerend raster"

Vraag 6a

Kunt u bevestigen dat deze bepaling meebrengt dat als wolfwerende rasters niet op de voorgeschreven wijze zijn aangelegd en onderhouden, een aanval door een wolf niet kan leiden tot het aanmerken van de wolf als 'probleemwolf'?

Vraag 6b

Hoe verdraagt zich de regeling dat een wolf geen 'probleemwolf' is als die (als natuurlijk gedrag) landbouwhuisdieren aanvalt die niet door een goed functionerend raster zijn beschermd, met de schadevergoedingsregeling in artikel III?

Vraag 7

Het begrip 'wolvendeskundige' is niet wettelijk gedefinieerd. Kunt u voorbeelden geven van personen die daartoe kunnen worden gerekend en aangeven welke criteria u daarbij hanteert.

Vraag 8

In artikel 8.741b, tweede lid is sprake van een vergunning voor het doden "van wolven die (...) letsel toebrengen in toekomstige situaties".

Vraag 8a

Zien deze leden het goed dat bij die verlening nog niet is vastgesteld welke individuele wolven eventueel gedood kunnen worden? Hoe verdraagt zich dat met de eis dat in het individuele geval moet worden afgewogen of het doden van de betreffende wolf gerechtvaardigd is?

Vraag 8b

Kunt u precies aangeven welke afwegingen bij het verlenen van zo'n 'vergunning op voorhand' moeten worden voltrokken en wat dient te zijn onderzocht?

datum 3 juni 2026

ons kenmerk 181257

blad 4

Vraag 8c

Als de verlening betrekking heeft op het mogen doden van een 'probleemwolf', zonder dat daarbij is aangegeven welke wolf men op het oog heeft, dan dient op een ander moment worden vastgesteld of een individuele wolf tot de in de vergunning bedoelde probleemwolf kan worden gerekend. Kunt u precies aangeven welke afwegingen daarbij moeten worden voltrokken en wat dient te zijn onderzocht?

Vraag 9

In het in vraag 8c bedoelde geval is het aanmerken van een bepaalde wolf als 'probleemwolf' een besluit in de zin van de Awb, althans daarmee op één lijn te stellen.

Vraag 9a

Kunt u bevestigen dat dan zowel tegen de 'vergunning op voorhand' als tegen het aanmerken van een bepaalde wolf als probleemwolf Awb-beroep openstaat.

Vraag 9b

Als de gedachte is dat er vast een vergunning 'op de plank ligt' die slechts geïndividualiseerd hoeft te worden zodat er meer snelheid kan worden betracht, hoe verhoudt zich dat dan tot het feit dat niet één maar twee voor beroep vatbare besluiten aan de orde zullen zijn?

Vragen en opmerkingen van het fractielid van de Fractie-Visseren-Hamakers.

Het lid van de Fractie-Visseren-Hamakers wil van deze gelegenheid gebruik maken om u eraan te herinneren dat de toenmalige staatssecretaris in zijn brief van 7 juli 2025⁵ gehoor heeft gegeven aan het verzoek van de commissie LNV om geen onomkeerbare stappen te zetten voordat de Kamerbehandeling van het ontwerpbesluit is afgerond.

Het lid waardeert uw besluit om de Raad van State om advies te vragen over het nieuwe, aangepaste ontwerpbesluit, en kijkt uit naar het advies van de Raad van State en uw reactie hierop.

Vragen naar aanleiding van uw brief d.d. 24 april 2026⁶

In de brief zegt u dat het huidige ontwerpbesluit, bij een gunstige staat van instandhouding, beheer van wolven mogelijk wordt gemaakt.

1. Welke doelen zou dit beheer dienen?

De Raad van State heeft geadviseerd dat op dit moment een ongunstige staat van instandhouding het uitgangspunt is.

2. Welke maatregelen neemt u om de gunstige staat van instandhouding van wolven te bewerkstelligen?

⁵ Brief van de staatssecretaris van LNVN dd. 7 juli 2025: 'Reactie op uw verzoek om al het nodige te doen om de beschermingsstatus m.b.t. de wolf zoals bedoeld in bijlage IX bij het Besluit activiteiten leefomgeving te garanderen' (177664).

⁶ Kamerstukken I 2025/26 33118 HD.

datum 3 juni 2026

ons kenmerk 181257

blad 5

U stelt in de brief dat wolven 'een gevaar kunnen vormen voor de mens'.

3. Waarop is deze uitspraak gebaseerd?
4. Wat is de definitie van een 'wolvendeskundige'?
5. Aan welke voorwaarden moet iemand voldoen om als wolvendeskundige te worden aangemerkt?
6. Moet een 'wolvendeskundige' lid zijn van het Landelijk Deskundigenteam Wolf?

Vragen naar aanleiding van uw brief d.d. 10 april 2026⁷

7. Welk doel dienen de voorstellen als het onder de huidige regels al mogelijk is om een vergunning te verlenen voor het doden of vangen van een wolf?
8. Bent u op de hoogte van de te verwachten termijn waarin het Hof van Justitie van de Europese Unie uitspraak doet over het beroep van verschillende organisaties tegen het besluit tot wijziging van de bijlagen bij de Habitatrichtlijn?
9. Kunt u de Eerste Kamer informeren over de laatste stand van zaken van deze beroepszaak, voor zover deze bekend is bij het kabinet?

Vragen naar aanleiding van het ontwerpbesluit kwaliteit leefomgeving (bescherming wolf en goudjakhals)

10. Wordt in een probleemsituatie, bij een besluit om een wolf over te brengen naar een ander gebied, rekening gehouden met het welzijn van de wolf en zijn/haar roedel, en met de impact van de verplaatsing op de staat van instandhouding van wolven? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?
11. Wie is er verantwoordelijk voor de verplaatsing en op welke manier wordt een wolf verplaatst?
12. Wordt in dat 'andere gebied' gemonitord hoe het gaat met de verplaatste wolf?
13. Kan zo'n 'ander gebied' ook een gebied buiten Nederland betreffen?
14. Aan welke voorwaarden moet zo'n 'ander gebied' voldoen?
15. Wie besluit over de geschiktheid van dit andere gebied?
16. Wie besluit over de bestemming van de te verplaatsen wolf?

Het lid van de Fractie-Visseren-Hamakers maakt zich grote zorgen over de definitie van een probleemwolf. De meeste aspecten van de definitie betreffen niet-agressief gedrag (2.a. 1, 2, 3, 4, 5). De Raad van State was in haar advies ook kritisch over verschillende aspecten van de definities van probleemwolf en probleemsituatie.⁸

17. Waarom heeft u ervoor gekozen niet-agressieve wolven als 'probleemwolf' te definiëren?
18. Welke definities van probleemwolf en probleemsituaties gelden in andere EU-landen en andere landen die lid zijn van het verdrag van Bern?

⁷ Kamerstukken I 2025/26 33188, HC.

⁸ Raad van State 'Advies over ontwerpbesluit houdende wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en van het Besluit kwaliteit leefomgeving in verband met de bescherming van de wolf en de goudjakhals', pagina 1 e.v., vastgesteld 20 mei 2026, kenmerk: W11.26.00110/IV.

datum 3 juni 2026

ons kenmerk 181257

blad 6

19. Waarom heeft u de kritiek van de Raad van State over de verschillende aspecten van de definitie van probleemwolf en probleemsituatie niet (volledig) geadresseerd?

Met dit voorstel gaat Nederland vergunningen verlenen om gezonde, niet agressieve wolven af te schieten. Dit druist in tegen het advies van de Raad van State.

20. Hoe verhoudt deze ruime definitie van probleemwolf – die ook wolven omvat die (nog) geen problemen hebben veroorzaakt – zich met de verplichting in de Habitatrichtlijn om zorg te dragen voor een gunstige staat van instandhouding?
21. En hoe verhoudt deze definitie zich tot de huidige situatie van een – volgens het advies van de Raad van State - ongunstige staat van instandhouding?
22. Hoe verhoudt deze definitie zich tot de eis dat een activiteit nodig is bv. in het kader van de openbare veiligheid? Als een wolf (nog) niet agressief is, kan er van een gevaar van de openbare veiligheid geen sprake zijn.

Sommige aspecten van deze definities kunnen, door mensen die kwaad willen, worden misbruikt, bijvoorbeeld artikel 8.74la, derde onder 2°: de wolf heeft ten minste twee keer getolereerd dat mensen naderen tot minder dan 30 meter.

23. Bent u het met het lid van Fractie-Visseren-Hamakers eens dat de wolf er niets aan kan doen dat mensen te dichtbij komen?
24. Hoe gaat u misbruik van de definitie van probleemwolf van tegenstanders van wolven tegen?

Ook sub b onder het tweede lid van de definitie van probleemwolf is problematisch. Een wolf wordt veroordeeld tot 'probleemwolf' als hij/zij agressief reageert bij verstoring.

25. Hoe wordt 'verstoring' hier gedefinieerd?
26. Waarom is ervoor gekozen om dit onderdeel te laten uitmaken van de definitie van een probleemwolf? De wolf kan er niets aan doen dat hij/zij wordt verstoord.
27. Wordt bij deze definitie rekening gehouden met het natuurlijke gedrag van wolven, bijvoorbeeld de bescherming van welpjes door hun moeder?

Artikel 8.74la, tweede lid, sub d is wat het lid van de Fractie-Visseren-Hamakers betreft veel te breed. Als een wolf 'in dezelfde gemeente of in een aangrenzende gemeente' vee heeft aangevallen. Het grondgebied van twee aanpalende gemeentes kan echt een behoorlijk groot gebied omvatten.

28. Waarom heeft u voor deze definitie 'in dezelfde gemeente of in een aangrenzende gemeente' gekozen?
29. Wat is de definitie van aversieve conditionering? Welke handelingen vallen onder deze definitie?
30. Wat is de definitie van 'pogingen' in de term 'pogingen tot aversieve conditionering'?
31. Waarom is er niet voor gekozen om voorlichting van inwoners over hoe zich te gedragen in de aanwezigheid van wolven op te nemen als andere bevredigende oplossing voor probleemsituaties?
32. Wanneer is aversieve conditionering 'niet praktisch uitvoerbaar'?

datum 3 juni 2026

ons kenmerk 181257

blad 7

33. Wie besluit of aversieve conditionering al dan niet praktisch uitvoerbaar is?
34. Wat is bij artikel 8.74la, derde lid, onder 1° de definitie van 'hetzelfde gebied'?
35. Wat is bij artikel 8.74la, derde lid, onder 3° de definitie van 'geïnteresseerd lijkt'? Wat voor gedrag vertoont een wolf die geïnteresseerd lijkt?
36. Hoe dicht moet een wolf in artikel 8.74la, derde lid, honden hebben benaderd om als probleemwolf te worden aangemerkt?
37. Wanneer is een wolf bij artikel 8.74la, derde lid, een probleemwolf? Dit kunnen volgens de definitie verschillende huizen zijn, de honden kunnen binnen zijn. Waarom is dit een probleemsituatie?

De definitie van probleemwolf en probleemsituatie zijn dus minder nauwkeurig dan u stelt in de nota van toelichting. Ze zijn voor meerdere interpretaties vatbaar, omdat in de definitie gebruikte termen niet zijn gedefinieerd.

38. Graag een reactie van u op deze constatering.
39. Bent u het met het lid van de Fractie-Visseren-Hamakers eens dat incidenten met wolven voorkomen kunnen worden door bijvoorbeeld (1) betere voorlichting te geven aan recreanten in desbetreffende natuurgebieden en (2) het in het leven roepen van tijdelijke rustgebieden voor wolven, met name tijdens de zoogtijd van de welpen? Zo ja, wat doet de overheid om deze maatregelen te realiseren? Zo nee, waarom niet?

Vragen naar aanleiding van de Nota van toelichting

Een omgevingsvergunning voor het doden van 'probleemwolven' of het vangen van wolven kan in het voorstel voor langere periode worden verleend.

40. Hoe verhoudt deze algemene vergunning voor langere tijd zich tot de verplichting om zeker te zijn dat de te doden wolf de 'juiste' 'probleemwolf' is?
41. Hoe verhoudt deze algemene vergunning zich tot de kritiek van de Raad van State over 'koepelvergunningen'?
42. Hoeveel incidenten tussen mensen en wolven hebben zich de afgelopen jaren voorgedaan? Graag een overzicht per jaar (of per rapporteringsperiode van BIJ12⁹).
43. Welk percentage van aanvallen door wolven van buiten gehouden dieren betrof dieren die niet volgens de wettelijke vereisten waren beschermd tegen roofdieren?

In maart 2024 heeft de toenmalige minister voor Natuur en Stikstof de toezegging gedaan om voor de zomer van 2024 de invulling van de norm van artikel 1.6 met de Eerste Kamer te delen¹⁰. Er zijn inmiddels ruim twee jaar verstreken na deze toezegging. Dit lid vindt deze norm overigens helemaal niet open – houders van dieren moeten hun dieren beschermen tegen roofdieren – dat is volgens dit lid een heldere eis die prima kan worden gehandhaafd. Maar de vertraging van de invulling van de

⁹ Bij12, 'Verspreiding van wolven in Nederland, voortgangsrapportages', te raadplegen via: <https://www.bij12.nl/onderwerp/wolf/verspreiding-wolf-in-nederland/#voortgangsrapportages>

¹⁰ 'Toezegging Nadere invulling art. 1.6 Besluit houders van dieren (36.410 XIV) (T03843) - Eerste Kamer der Staten-Generaal

datum 3 juni 2026

ons kenmerk 181257

blad 8

zogenaamde open norm heeft grote consequenties. Veel dieren die hadden kunnen worden beschermd zijn gedood door wolven. Bovendien heeft de wolf een slechte reputatie gekregen mede door de nalatigheid van diereneigenaren bij de bescherming van dieren die van hen voor hun veiligheid en welzijn afhankelijk zijn.

44. Wat is de stand van zaken met betrekking tot de invulling van de open norm van artikel 1.6 van het Besluit houders van dieren? Wanneer kan de invulling van de uitwerking met deze Kamer worden gedeeld?
45. Waarom heeft het – tot nu toe – meer dan twee jaar geduurd om de norm nader uit te werken?
46. Wanneer gaat u de norm handhaven?
47. Hoe zal er gehandhaafd worden?
48. Is er voldoende handhavingscapaciteit beschikbaar? Effectieve handhaving kan schapen- én wolvenlevens redden.

De leden van de commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zien uit naar de beantwoording van bovenstaande vragen en verzoeken u deze uiterlijk binnen vier weken na dagtekening van deze brief aan de Eerste Kamer aan te bieden.

Hoogachtend,

G.J. Oplaat

Voorzitter van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit